

VÁRADI JUDIT – HÉJJA BELLA EMERENCIA* A KÖZÉPFOKÚ ZENEI OKTATÁS JELLEMZŐI, BETEKINTÉS A ZENEI SZAKGIMNÁZIUMOK ADATAIBA

Történeti áttekintés

A zeneművészeti szakgimnáziumok megnyitásának első hulláma majdhogynem egybeesik az ének-zenei általános iskolák megalakulásával. Magyarországon az intézményes zeneoktatás a XIX. század első felében kezdődött meg a pesti Nemzeti Zenedében, mely magába foglalta az alsó-, közép- és felsőfokú zenei képzést. A mai értelemben vett középfokú zeneművészeti képzés 1942-ben ugyanebben az intézményben kezdődött el, először, mint kísérleti zenei gimnáziumi osztály (akkori nevén: Nemzeti Zenede, ma Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerész-képző Gyakorló Szakgimnázium) (Solymosi Tari, 2005; Tari, 2005). A fővárosi intézmény után Győrben is elindult az első középiskolai zenei osztály 1946-ban.

1952-ben a zenei képzés hármas tagozódását (alsó-, közép- és felsőfok) törvénybe iktató reform (68/1952. (VIII.17)) alapján az intézmények *zeneművészeti szakiskolává* változtatták nevüket. Erre a változásra azért volt szükség, mert a korábban gimnáziumi osztályként működő zenei osztályok túl nagy terhet róttak a diákokra, megterhelő volt számukra a magas óraszámú zenei tanulmányok mellett általános gimnáziumi tanterv szerint haladni a tananyagban. A Minisztertanács rendelete alapján a fővárosi iskolán túl további vidéki városokban is létrehoztak zenei gimnáziumot, így már az alábbi városokban folyt középfokú zenei oktatás: Budapesten, Győrben, Debrecenben, Miskolcon, Pécsen és Szegeden. A rendelet szerint heti 25 közismereti órájuk volt a diákoknak, az osztálylétszámot pedig 10-25 fő között határozták meg (Nagyné, 2014, Szatmári, 1975). A kezdeti években igen magas tanulószámmal működtek a zeneművészeti szakiskolák, az 1951/1952-es tanévben a tanulók száma 3519 fő volt, majd 1954-től mondható stabilnak az átlagosan 2100-2200 fő. Egyedül az 1956-os forradalom idején esett a tanulók száma 2000 alá (Péter, 1965). A kezdet nem volt zavartalan, ugyanis a zenei gimnáziumokat a Minisztertanács 1954. szeptember 1-jével anyagi okokra hivatkozva megszüntette és csak a második félévben folytathatták a munkát, miután több vidéki intézmény felszólalt a rendelet visszavonása érdekében (Antal, 1952, 1965; Nagyné, 2014; Szatmári, 1975).

1966-ban ismét változás történt a hazai zenei oktatás rendszerében, amikor is a tanárképzők leváltak a középiskolákról. 1966-ig a zeneiskolai tanárok képzése a középfokú intézmények keretein belül zajlott, a szaktanárképző egy évvel toldotta meg a középfokú képzést (így öt éves volt). Létrejötték a *zeneművészeti szakközépiskolák* és a hároméves tanárképző főiskolák, melyek a Zeneművészeti Főiskola Zenetanárképző Intézetének kihelyezett tagozataiként működtek tovább a már említett hat városban (Nagyné, 2014). Az átszervezés végrehajtását a 103/1967. (M. K. 7) utasítás biztosította. Ugyanebben az időszakban kaptak engedélyt az intézmények a szakmai tagozatok (érettségi utáni képzések) működésére, illetve, hogy a zeneművészeti képzés mellé képző- és iparművészeti tagozat is társuljon (Eckhardt, 2009).

Az 1970-es évek közepén megnyitotta kapuit Szombathelyen is a középfokú zenészképzés, majd pedig minisztériumi utasításra a 80-as években új szakközépiskolák kezdték meg működésüket, általában egy már működő intézmény tagozataként a városi zeneiskolára alapozva (Ladics, 2021).

A rendszerváltás után és azóta a fenntartói szabadság mellett az iskolaalapítás is teret nyert, így – különösen a fővárosban – számos új zeneművészeti szakközépiskola/szakgimnázium nyílt meg, rendszerint jól működő zeneiskolákra épülve (Eckhardt, 2009).

A korábban zeneművészeti szakközépiskolaként ismert intézmények a 2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról alapján 2016. szeptember 1-jétől *zeneművészeti szakgimnáziumra* változtatták nevüket, melyet egy tartalmában és felépítésében is új tanterv követett. Szakmai érettségi vizsga és szakképesítés szerzhető az új iskolatípusban. A képzés időtartama öt év, valamint kettő év az érettségi után azok számára, akiknek nincsen az ágazat szerinti szakmai érettségi vizsgájuk. A közismereti oktatás és a művészeti szakvizsgára felkészítő tehetséggondozó munka követelményeinek teljesítése egymástól függetlenül is folyhat, tehát a párhuzamos képzés esetében eltérő évfolyamokon is teljesítheti azokat a tanuló (2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról).

ISCED 4-es szintű szakképesítést kaphatnak a diákok egy év további tanulmánnyal a szakiránynak megfelelő képzésen, valamint két év alatt, ha a korábbi szakiránytól eltérő szakképesítést kívánnak megszerezni. 2020 szeptemberétől ismét változás következett be, a szakképzés átalakításával a korábbi szakgimnáziumi rendszer kifutó rendszerben megszűnik, helyét az öt éves szakképzés vette át, mely a zeneművészeti képzést nem érintette különösebb mértékben, míg korábban az

érettségi után a tanulóknak jelezni kellett, ha szeretnék az ötödik évben is tanulmányaikat folytatni az intézményben, most azt kell jelezniük, ha nem maradnak (Héjja, 2022).

Az érettségi utáni szakképzésbe jelentkezhet az a tanuló, aki másik középiskolában tett érettségi vizsgát és zeneiskolában megszerezte a választott szakjának megfelelő alapokat. Számukra nyitott a kétéves képzés, ahol kizárólag a szakmai tárgyakra koncentrálhatnak (oktatas.hu)

A középfokú zeneoktatás helyzete napjainkban

A Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar és A Jövő Művészetéért Alapítvány Művészetpedagógiai Kutatócsoportja 2022 őszén indított kutatást, amelyben a szülők szerepét vizsgálta a gyermekek zenei nevelésében a valós és virtuális térben. Az adatgyűjtés 2023 tavaszán kezdődött a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet támogatásával.

A kutatás jó alkalmat szolgáltatott arra is, hogy a Magyar Zenei Tanács szervezésében egy kerekasztal-beszélgetést szervezzünk, ahol a középfokú zeneművészeti oktatás helyzetéről beszélgettünk öt vezetővel, amelyet a következő linken lehet megtekinteni: <https://youtu.be/a7lhWCY-BuA>

A kutatás során az Oktatási Hivatal minden kért adatot készséggel megosztott velünk, de ezek a helyzetkép feltárásában nem nyújtottak teljes képet. Az adattáblákban a zenét tanulók csak abban az esetben jelennek meg, ha az intézményben kizárólag szakmai képzésen vesznek részt. A hivatali nyilvántartás szerint más kategóriába esik az a tanuló, aki nappali képzésben közismeretet is az adott szakgimnáziumban tanul. Többcélú művészeti intézményeknél nem különíti el a tanulókat a különböző ágazatok szerint. A pontosabb adatok feltérképezéséhez ezért kellett végül az intézményvezetők számára összeállítanunk egy kérdőívet, amely a hivatalos statisztikát finomítja.

Kutatásunk első lépéseként az intézményvezetőknek, igazgatóknak elektronikus levélben küldtük el a saját fejlesztésű mérőeszközünket, amely az adatok összegyűjtése mellett nyitott kérdéseket is tartalmazott. Jelen írásunkban az adatok bemutatkozására vállalkozunk. Öt évre visszamenőleg kértük a zenét tanulók létszámát, hogy látható legyen a változás iránya. Az intézmény összlétszáma mellett

egyeseivel minden művészeti képzés létszámát is megkaptuk. Jelenleg arról sem létezik semmilyen nyilvános adat, hogy az egyes hangszereseken hányan tanulnak. Ez az információ pedig a felsőoktatás és a szimfonikus zenekarok számára is prediktív erővel bír, valamint az alapfokú művészeti oktatási intézmények ebből tájékozódhatnak a várható utánpótlás lehetőségéről. Az intézményvezetők többsége készít nyilvántartást a különböző tanszakokról, de nem kötelező jellegű, így kutatásunk több helyen adminisztrációs munkát igényelt, hogy kérésünkre a különböző adatokat egyesítsék. Minden vezetőnek csakis a saját intézményére van rálátása, a többi középiskoláról csak informális információja van.

Jelen írásunk a kutatás első lépésének összegzéseként az intézményvezetői adatbázison alapul, amely 19 kitöltött kérdőívet összegez. Egy igazgató a magas adminisztrációs leterheltségre hivatkozva megtagadta a részvételt, egy intézmény a költözés miatt nem vállalta az adatok megadását, három iskola pedig több megkeresésre sem válaszolt. Az intézmények közül három képzésében van klasszikus zene, illetve egyben egyházzene is, két iskola pedig a szórakoztató zenészképzésre szakosodott.

Átvizsgálva a KIR adatbázist látható, hogy a képzőhelyek nagytöbbsége évek óta működik, de több intézményt találtunk, amelyek az utóbbi 10 évben szüntették meg működésüket a művészeti területen.

Intézmény megnevezése	Székhely települése	Fenntartó neve	Fenntartó típusa	Szakképzettség
Árpád-házi Szent Piroska Szakképző Iskola	Nyíregyháza	Nyíregyházi Egyházmegye	egyházi jogi személy	Egyházzenesz
Etűd Konzervatórium Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakgimnázium	Budapest II. kerület	Presto Zeneművészeti Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft.	korlátolt felelősségű társaság	Klasszikus zenész, Jazzzenész
Premontrei Szent Norbert Gimnázium, Egyházzenei Szakközépiskola és Diákotthon	Gödöllő	Gödöllői Premontrei Perjelség	egyházi jogi személy	Egyházzenesz
Szent Benedek Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium	Pannonhalma	Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátság	egyházi jogi személy	Kántor-énekvezető

TANEXT Akadémia Szakiskola, Szakközépiskola és Szakgimnázium	Budapest XIX. kerület	KONTIKI - SZAKKÉPZŐ Szakképzés Szervezési Nonprofit Kiemelkedően Közhasznú ZRT.	közhasznú nonprofit részvénytársaság	Klasszikus zenész
THEBA Művészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola	Budapest XVII. kerület	THEBA Stúdió- Andor Alapítvány	alapítvány	Egyházzenesz
Veszprémi Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Veszprém	Veszprémi Tankerületi Központ	tankerületi központok	Klasszikus zenész, Magánénekes

1. táblázat.

Megszűnt művészeti oktatás 2013 és 2023 között. Forrás: Oktatási Hivatal

Középfokon a 2022-23-as évben 24 köznevelési intézmény biztosít zenei képzési lehetőséget. Az Oktatási Hivatal adatai szerint a legnagyobb arányban klasszikus zenei képzést (19) választhatnak a tanulók, kilenc helyen találtunk népzenei szakképzést, öt iskolában jazz zenét, ötben szórakoztató zenét, két intézményben pedig egyházzenei képzésen is lehet tanulni.

Az intézményi fenntartók szerint is változatos képet láthatunk. Az állami fenntartású iskolák közül 11 Tankerületi Központ, egy állami felsőoktatási intézményhez tartozik. Öt egyházi fenntartású, három alapítványi, egy közalapítványi, egy alapítványi fenntartású egyetem gyakorló iskolája, de találunk nonprofit KFT és szakszervezet által működtetett iskolát is. A középiskolák többsége közismeretet is tanít, de van olyan intézmény is, amely csak szakmai képzésre szakosodott.

	Intézmény megnevezése	Székhely települése	Fenntartó neve	Szakképzettség	Fenntartó típusa
1	Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Békéscsaba	Békéscsabai Tankerületi Központ	Klasszikus zenész, Népzenei	tankerületi központok
2	Bocskai István Református Oktatási Központ - Óvoda, Általános Iskola,	Halásztelek	Halásztelki Református Egyházközség	Klasszikus zenész, Népzenei, Jazz-zenész	egyházi jogi személy

	Gimnázium, Technikum, Szakgimnázium, Szakképző Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium				
3	Budapesti Ward Mária Általános Iskola, Gimnázium és Zeneművészeti Szakgimnázium	Budapest V. kerület	Congregatio Jesu (Angolkisasszonyok Szerzetesrend)	Klasszikus zenész, Egyházzenesz, Népzenesz	egyházi jogi személy
4	Gorsium Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum	Székesfehérvár	Gorsium Zeneiskoláért Alapítvány	Szórakoztató zenész	alapítvány
5	Hang-Szín-Tér Művészeti Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium	Bodajk	Művészetért Közalapítvány	Jazz-zenesz	közalapítvány
6	Kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Kecskemét	Kecskeméti Tankerületi Központ	Klasszikus zenész	tankerületi központok
7	Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Katolikus Általános Iskola, Gimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és Szakgimnázium	Budapest I. kerület	Esztergom- Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF)	Klasszikus zenész	egyházi jogi személy
8	Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola- Alapfokú Művészeti Iskola	Debrecen	Debreceni Tankerületi Központ	Klasszikus zenész , Népzenesz	tankerületi központok

9	Kőbányai Zenei Stúdió Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete Művészeti Szakgimnáziuma	Budapest X. kerület	Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete	Szórakoztató zenész	szakszervezet
10	Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerészképző Gyakorló Szakgimnázium	Budapest VI. kerület	Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	Klasszikus zenész, Jazz-zenész, Népzeneész	állami felsőoktatási intézmény
11	Magán Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakgimnázium Makó	Makó	Alapítvány a Művészeti Nevelésért	Klasszikus zenész, Szórakoztató zenész	alapítvány
12	Miskolci Bartók Béla Zene-és Táncművészeti Szakgimnázium	Miskolc	Miskolci Tankerületi Központ	Klasszikus zenész, Jazz-zenész, Egyházzeneész, Népzeneész	tankerületi központok
13	Nyíregyházi Művészeti Szakgimnázium	Nyíregyháza	Nyíregyházi Tankerületi Központ	Klasszikus zenész, Népzeneész	tankerületi központok
14	Pécsi Művészeti Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum	Pécs	Pécsi Tankerületi Központ	Klasszikus zenész	tankerületi központok
15	Premier Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Békéscsaba	Magyar Pütkösdi Egyház	Szórakoztató zenész	egyházi jogi személy
16	Rajkó-Talentum Alapfokú Művészeti Iskola és Középiskola	Budapest VII. kerület	Rajkó Oktatási és Művészeti Alapítvány	Szórakoztató zenész	alapítvány
17	Richter János Zeneművészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium	Győr	Győri Tankerületi Központ	Klasszikus zenész	tankerületi központok

18	Szegedi Tudományegyetem Vántus István Gyakorló Zeneművészeti Szakgimnázium	Szeged	Szegedi Tudományegyetem	Klasszikus zenész	alapítványi egyetem
19	Székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Székesfehérvár	Székesfehérvári Tankerületi Központ	Klasszikus zenész, Népzzenész	tankerületi központok
20	Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	Budapest XIV. kerület	Közép-Pesti Tankerületi Központ	Klasszikus zenész	tankerületi központok
21	Színház- és Filmművészeti Szakgimnázium és Technikum	Budapest I. kerület	SZFI Nonprofit. Kft.	Klasszikus zenész	nonprofit korlátolt felelősségű társaság
22	Szombathelyi Művészeti Szakgimnázium és Technikum	Szombathely	Szombathelyi Tankerületi Központ	Klasszikus zenész	tankerületi központok
23	Váci Bartók-Pikéthy Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola, Alapfokú Művészeti Iskola	Vác	Váci Tankerületi Központ	Klasszikus zenész, Jazz-zenész, Népzzenész	tankerületi központok
24	Weiner Leó Katolikus Zeneiskola- Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakgimnázium	Budapest XI. kerület	Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Katolikus Iskolai Főhatósága (EKIF)	Klasszikus zenész	egyházi jogi személy

2. táblázat.

Művészeti oktatás területén 2022-23-as tanévben működő köznevelési intézmények.

Forrás: Oktatási Hivatal

A 2022-23-as tanévben középfokon művészetoktatásban részesülő tanulók összlétszáma 3880 fő, amit a hiányzó kérdőívek ellenére is teljes pontossággal tudunk megadni az intézményvezetői adatbázist kiegészítve a KIR adatbázissal, az Oktatási Hivatal adataival.

A következő adatoknál csak a saját adatbázisunkra tudunk támaszkodni. Kilenc középfokú intézmény oktatási kínálatában van jelen több művészeti ág. Képző- és iparművészeti területen 568 fő tanul, táncművészettel 372 fő, drámával 60 fő, színészettel 71 fő foglalkozik és 100 fő tanul mozgókép- és animáció tervezőnek. Az adatok szerint középfokon 2022-23-ban 1476 tanuló foglalkozik klasszikus zenei képzéssel, hasonlóan az alapfokú művészeti képzés arányaihoz, ezen a területen tanulnak a legtöbben. Az elmúlt öt évben 2019-20-ban volt kiemelkedően magas a klasszikus zenét tanulók száma, ami a következő tanévben jelentősen visszaesett. Ennek egy lehetséges magyarázatát a Covid-19 járvány okozta kényszerű online zeneoktatás hatásában is kereshetjük. Korábbi kutatásunk rávilágított, hogy a szülők egy része az alapfokú művészeti oktatással inkább kivárta a távoktatás végét, így a felvételizők létszáma is csökkent (Váradi, Józsa, 2022).

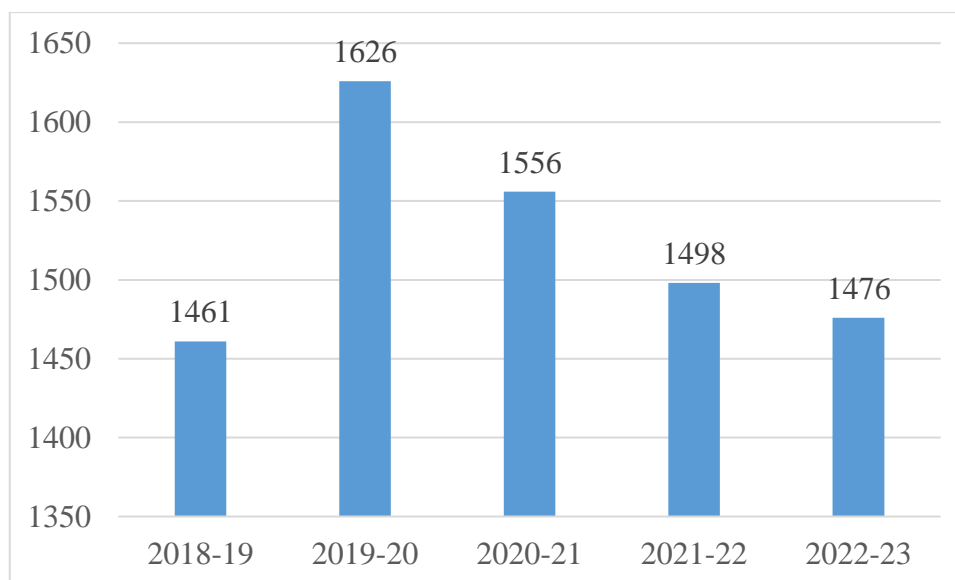
	Klasszikus zenész	Népzenész	Jazz zenész	Szórakoztató zenész
2018/19	1461	105	179	423
2019/20	1626	105	182	730
2020/21	1556	109	158	765
2021/22	1498	94	165	727
2022/23	1476	121	169	730

3. táblázat.

Középfokon zenét tanulók létszáma

Forrás: Oktatási Hivatal, intézményvezetői kérdőív

Öt évre visszamenőleg megvizsgálva a klasszikus zenei területet, az adatok azt mutatják, hogy a zeneművészeti képzésben az elmúlt években a létszám egyre csökken.

1. diagram.

Klasszikus zenét tanulók összlétszám.

Forrás: Intézményvezetői kérdőív

A következő táblázat a hangszeren tanulók számát mutatja a 2022-23-as tanévben képzéstípusonként tanszak és évfolyam bontásban. Természetesen az adatok nem teljeskörűek, azonban az egyes tanszakok nagyságrendbeli különbségén valószínűleg jelentősen az adatot nem szolgáltató intézmények sem változtatnának sokat.

FŐTÁRGY	TANULÓK LÉTSZÁMA							
	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	13. évfolyam	I/13. évfolyam	II/14. évfolyam	III/15. évfolyam
KLASSZIKUS ZENE								
cimbalom	2	0	1	0	1	0	0	0
csembaló	0	1	1	1	0	0	0	0
fagott	4	3	4	7	2	0	2	0
furulya	7	4	5	8	0	0	0	0
fuvola	19	24	23	28	17	3	1	1
gitár	19	16	12	11	6	0	2	0

gordonka	18	10	14	13	4	0	2	2
hárfa	1	0	0	14	0	0	0	1
harmonika	3	2	1	1	0	0	0	1
harsona	4	4	10	12	5	0	3	0
hegedű	33	28	30	25	11	34	0	1
klarinét	10	21	9	10	11	1	8	0
magánének	25	23	32	26	24	15	7	3
mélyhegedű	0	0	2	3	1	0	1	1
nagybőgő	5	3	4	2	3	1	0	0
oboa	2	3	3	5	1	2	1	0
orgona	0	2	3	4	4	4	4	0
szaxofon	3	3	12	5	5	3	2	0
trombita	15	20	11	15	10	3	0	0
tuba	5	4	2	3	3	0	0	0
ütőhangszerek	20	13	5	12	9	3	2	0
vadászkürt	5	10	11	8	5	2	1	0
zeneelmélet-szolfézs	10	6	7	10	3	2	0	0
zeneszerzés	4	2	3	5	4	4	2	0
zongora	43	37	36	33	35	7	1	0
eufónium	0	0	0	0	1	0	0	0
NÉPZENÉS	9.	10.	11.	12.	13.	I/13.	II/14.	III/15.
	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam
népi ének	13	13	12	11	4	2	1	0
népi vonós	9	5	8	6	6	3	2	0
népi fúvós	1	3	0	2	5	2	0	0
népi cimbalom	2	2	0	1	0	0	0	0
népi pengetős	5	5	3	3	5	0	0	0
harmonika, tekerő	2	0	0	0	0	0	0	0
harmonika	0	0	1	1	0	0	0	0
ütő	0	0	0	0	1	1	0	0
JAZZ	9.	10.	11.	12.	13.	I/13.	II/14.	III/15.
	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam
jazz basszusgitár	2	4	1	1	2	0	3	0
jazz bőgő	0	0	0	0	1	3	0	0
jazz dob	13	11	6	4	1	2	2	0
jazz ének	8	11	5	2	8	3	6	0
jazz gitár	2	7	3	2	5	1	4	5

jazz harsona	0	0	0	0	0	0	0	0
jazz szaxofon	0	6	5	0	1	3	1	0
jazz trombita	0	1	0	0	0	1	0	0
jazz zongora	6	5	5	3	3	2	2	2
jazz hegedű	4	3	1	1	1	2	0	0
SZÓRAKOZTATÓZENE	9.	10.	11.	12.	13.	I/13.	II/14.	III/15.
	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam	évfolyam
basszusgitár	0	2	1	1	1	1	7	4
billentyűs hangszerek	2	2	0	2	7	0	7	5
dob	2	2	1	0	12	10	7	0
ének	19	20	18	10	33	33	28	0
fuvola	0	0	0	0	1	0	0	0
gitár	5	5	3	7	17	0	16	15
harsona	0	0	0	0	0	0	0	0
szaxofon	1	0	0	5	4	0	0	0
trombita	0	0	0	0	1	0	0	0

4. táblázat.

A különböző tanszakokon tanulók létszáma.

Forrás: Intézményvezetői adatbázis

A képzés specialitása, hogy abban az esetben, ha a tanuló több területen is kimagasló tehetség, akkor több főtárgyat is tanulhat. Ami a képzés szempontjából nagyon jó lehetőség, viszont a tanulót jobban leterheli. A megadott adatok alapján összesen hat intézményben 31 tanuló élt ezzel a lehetőséggel. Jellemzően egy adott hangszeres szak mellé magánéneket vagy zeneelmélet-szolfézs főtárgyat választottak. Népzenészeknél mindenkinek van egy társszakja, ugyanis egyetemi képzésre csak szakpárban jelentkezhetnek.

Az iskolai lemorzsolódás problematikája évek óta központi kérdése az oktatáspolitikának. Korábbi kutatásunk rávilágított, hogy a felsőoktatásban a művészeti képzés az egyik olyan terület, ahol a legkevésbé jellemző a képzés megszakítása (Szűcs, Váradi, 2018). Jelen kutatásunkban a megkérdezett vezetők 42%-a számára a lemorzsolódás jelensége nem jelenik meg. Az intézmények 58%-ában összesen 33 tanuló szakította meg képzését, ami a teljes minta 1%-át sem éri el, ráadásul ebbe a kategóriába több tanuló csak statisztikai szempontból kerül. Az intézményvezetők adatai alátámasztják, hogy az adott tanulók költözés miatt máshol folytatták tanulmányaikat. A tényleges lemorzsolódás jelensége fegyelmi ok miatt,

vagy jellemzően párhuzamos képzés esetén jön létre, illetve amikor a nagy leterheltség gondot okoz a tanuló számára. Összesen három fő szakította meg a zenei képzést, egy tanuló pedig egy sikerebb életpálya reményében, kihasználva jó tanulmányi eredményeit általános képzésű gimnáziumot választott.

Kérdőívünkben megvizsgáltuk a felsőoktatásban továbbtanulók számát is. Az adatszolgáltatók közül egy intézmény jelezte, hogy náluk nincs ilyen nyilvántartás, a tanárok a saját tanítványaik életútját ugyan követik, de nincs összesítve a továbbtanulás iránya. Egy másik intézményvezető arról tájékoztatót, hogy a szórakoztatózenének nincs felsőfokú képzése, ugyanakkor egy másik iskola ugyanerről a területről megjelölte a továbbtanulási lehetőségeket. Összesen 16 intézmény adatait egyesítve láthatjuk, hogy a többség hazai zeneművészeti felsőoktatásban folytatta tanulmányait. A középfokú zeneművészeti képzés lehetőségét kihasználva jelentős létszám marad a 13. évfolyamon. Az adatok nem teljeskörűek, de az irányokat plasztikusan mutatják.

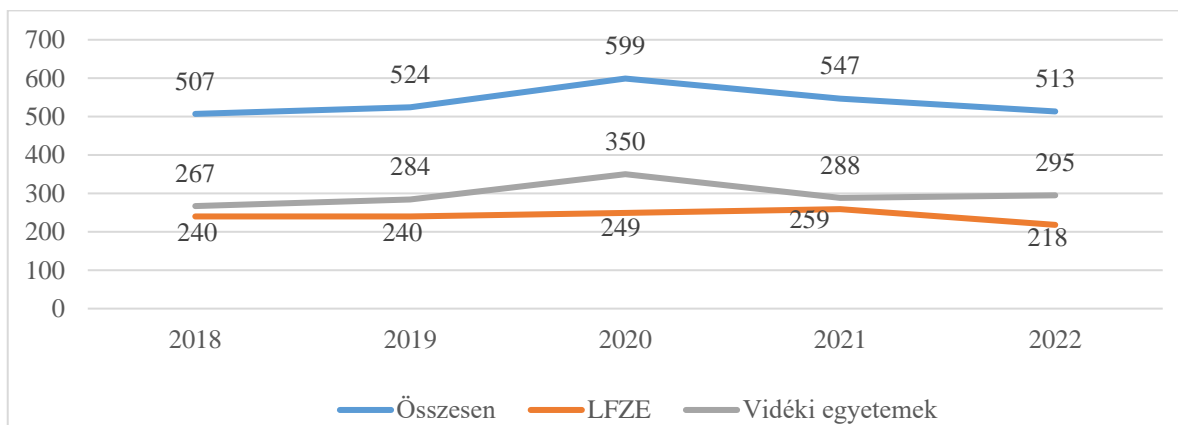
	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Klasszikus zenei képzés				
Hazai zeneművészeti felsőoktatásban	144	155	168	140
Külföldi zeneművészeti felsőoktatásban	13	13	8	28
NEM zenei felsőoktatásban	32	40	27	36
Nem jelentkezett tovább felsőoktatásba	34	49	47	55
13. évfolyamon marad	37	29	34	37
Jazz				
Jazz szakirányú hazai felsőoktatásban	-	-	3	1
Jazz szakirányú külföldi felsőoktatásban	-	-	1	-
NEM zenei felsőoktatásban	2	1	1	1

Nem jelentkezett tovább felsőoktatásba	1	-	2	2
Szórakoztató zene				
Hazai zenei felsőoktatásban	2	3	3	5
Külföldi zenei felsőoktatásban	1	1	1	1
NEM zenei felsőoktatásban	5	4	4	7
Nem jelentkezett tovább felsőoktatásba	7	-	-	4

5. táblázat.

A középiskola utáni lehetőségek. Forrás: Intézményvezetői adatbázis.

A hiányos adatok miatt a továbbtanulás kérdését a bemeneti oldalról is megvizsgáltuk. Ahogy láthattuk a középiskolai tanulók számának viszonylagos csökkenését, a felsőoktatás is leköveti ezt a mintát annak ellenére, hogy több felvételiző kihagyva a középfokú képzést a gimnázium mellett alapfokú művészetoktatási intézményből nyer felvételt. Az öt vidéki egyetemen és a Zeneakadémián a zeneművészeti képzésre felvettek létszáma folyamatosan változik, amelyben a képzésekre felvételt nyert külföldi hallgatók és az Erasmus képzésen levők nem jelennek meg.

2. diagram.

Felsőoktatásba felvettek száma.

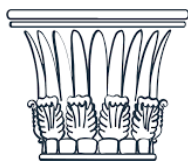
Forrás: FELVI.hu

A kutatói kíváncsiság még egy irányban inspirálta szerzőket vizsgálatra. A zenei pályát választó tanulók csökkenése miatt megnéztük az alapfokú művészeti iskolák tanulói létszámát. 2021-ben a KSH adatai szerint Magyarországon általános iskolai nappali oktatásban részesülő gyermekek 15%-a tanul zeneművészeti ágazaton, ebből valamivel több, mint 14% klasszikus zenei oktatásban részesül.

év	Általános iskolai tanulók nappali oktatásban	Zeneművészeti ágazaton tanulók száma		Klasszikus zene	
		fő	%	fő	%
2016	741427	113100	15,25%	102356	13,80%
2017	732491	114492	15,63%	102635	14,01%
2018	726266	115957	15,96%	103932	14,31%
2019	730329	117305	16,06%	105071	14,38%
2020	725768	115807	15,95%	103631	14,27%
2021	723822	108887	15,04%	106338	14,69%

6. táblázat. Általános iskolai nevelés és oktatás – Nappali oktatásban tanulók. Forrás: KSH
Zeneművészeti ágon tanulók.
Forrás: Oktatási Hivatal

Összegésképpen megállapíthatjuk, hogy a középfokon klasszikus zenét tanulók száma alapján a vizsgált 2021-22-es évben az alapfokon zenét tanuló gyermekek csupán 1,4%-a választotta a továbbtanulás irányának a zeneművészeti középfokot. Annak ellenére, hogy az alapfokú oktatás létszáma növekvő tendenciát mutat, életpályaként a zenei továbbtanulás viszont egyre kevésbé vonzó. A zenetanárhiány már napjainkban is problémát okoz, ha ez a tendencia folytatódik, akkor nem lesz, aki a gyermekeket tanítsa. Pedig most még van rá igény. Ugyanakkor szembesültünk azzal a ténnyel is, míg az alapfokú oktatásról korosztályra és hangszerre lebontva pontos adatokat találunk, addig a középfokú művészetoktatásban nincs arról központi adat, hogy melyik művészeti ágon hányan tanulnak. A művészeti oktatás így teljesen átláthatatlan, ami nemcsak a kutatást nehezíti meg, hanem a hosszútávú tervezést is.

A kutatás a MMA•MMKI támogatásával valósult meg.

Irodalomjegyzék

Antal Gy. (1952). Zeneoktatásunk reformja nagy fejlődést hoz városunk zenei életébe is. Dunántúli Napló, 9, 4.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/DunantuliNaplo_1952_09/?pg=11&layout=s

Eckhardt G. (2009). A középfokú zenész-szakképzés, a zeneművészeti szakközépiskolák helyzete az elmúlt 20 évben. Polifónia különszám, Zeneoktatásunk. Budapest: Magyar Zenei Tanács.

http://www.hunmusic.hu/tanulmanyok/zeneoktatasuk_fuzet_09.pdf

Héjja B. E. (2022). A zeneművészeti szakgimnazista tanulók pályaalakulásával kapcsolatos mutatói a szociál-kognitív pályamodell mentén. Debreceni Egyetem, BDT.

Ladics T. (2021). Emlékezés és köszöntő. In Balogné P. B., & Bartáné M. A. (Szerk.), A 70 éves Kecskeméti Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Ami Évkönyve. (pp. 11–13). Kecskemét

Nagyné B. É. (2014). A szakmai képzés és vizsgáztatás története a győri Konzervatóriumban. Parlando, 1. <http://www.parlando.hu/2015/2015-1/NagyneBalazsEva.pdf>

Oktatási Hivatal

https://www.oktatas.hu/szakkepzes/szakgimnaziumok_es_szakiskolak/szakiskola

Péter M. (1965). Húsz év zenepedagógiája a számok tükrében. Parlando, VII (4), 13–14. http://mandadb.hu/common/file-servlet/document/838134/default/doc_url/Parlando_4_szm.pdf

Solymosi T. E. (2005). A Nemzeti Zenede története. In Tari L., & Sz. Farkas M. (Szerk.), A Nemzeti Zenede (pp. 149–176). Budapest: LFZE Budapesti Tanárképző Intézete.

Szatmári E. (1975). A debreceni zeneoktatás története. In Breuer János (szerk.), Debrecen zenei élete a századfordulótól napjainkig. Debrecen: Debrecen Megyei Jogú Város VB Művelődési Osztálya.

Szűcs Tímea, Váradi Judit (2018). Perzisztencia a zeneművészeti felsőoktatásban – A zeneművészeti képzés megtartó erejének vizsgálata. In: Pusztai, Gabriella; Szigeti, Fruzsina (szerk.) Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó. 263-274.

Tari L. (2005). A Hangszegyleti Zenede (1839-1867) és a Nemzeti Zenede (1867-1890). In Tari L., & Sz. Farkas M. (Szerk.), A Nemzeti Zenede (pp. 11–76). Budapest: LFZE Budapesti Tanárképző Intézet.

Váradi Judit, Józsa Gabriella (2022). A zeneoktatás jellemzői az online térben: A kutatás előzménye, mintája és módszere. In: Váradi Judit (szerk.) Az online tér megjelenése a zeneművészeti oktatásban és a hangverseny-látogatásban. Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete. 11-22.

***Dr. Váradi Judit** egyetemi docens (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar) és **Dr. Héjja Bella Emerencia** adjunktus, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Budapest; adjunktus, Magyar Táncművészeti Egyetem, Budapest; népi ének, népzene-tanár, Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola, Kecskemét.